

Ryszard Kazimierz Borowy (1904-1977)

Inżynier RYSZARD KAZIMIERZ BOROWY

(1904-1977)

Ryszard Kazimierz Borowy urodził się 13 maja 1904 roku we wsi Kuskowo Dzierżno na ziemi ciechanowskiej. Zmarł 2 maja 1977 roku w Warszawie, pochowany został w grobie rodzinnym w Czernicach Borowych, powiat przasnyski. W latach 1912-14 uczęszczał do miejskiej szkoły w Przasnyszu, a po wybuchu I wojny światowej uczył się prywatnie. W latach 1920-21 był uczniem Gimnazjum Humanistycznego w Liskowie (kaliskie), a w latach 1921-26 uczęszczał do Gimnazjum Matematyczno-Przyrodniczego w Grudziądzu, gdzie w maju 1926 roku uzyskał świadectwo dojrzałości. W latach 1926-27 odbył obowiązkową służbę wojskową w Szkole Podchorążych Rezerwy Kawalerii w Grudziądzu, którą ukończył w stopniu plutonowego podchorążego. W 1932 roku otrzymał awans na pierwszy stopień oficerski – podporucznika rezerwy kawalerii – z przydziałem mobilizacyjnym do 18 Pułku Ułanów Pomorskich w Grudziądzu, ewidencyjnie podlegał PKU Warszawa M III.

W październiku 1927 roku Ryszard Borowy rozpoczął studia na Wydziale Matematycznym Uniwersytetu Warszawskiego. Z powodu braku środków materialnych przerwał naukę i w roku 1929 podjął pracę jako referent w Wydziale Budowlanym Zarządu (Urzędu) Miejskiego w Grudziądzu. Rok później wstąpił na Wydział Leśny Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego (SGGW) w Warszawie, gdzie w 1935 roku uzyskał dyplom inżyniera leśnika w Zakładzie Urządzenia Lasu.

W 1936 roku inż. Borowy podjął pracę w drużynie urzędzeniowej, najpierw w Dyrekcji Lasów w Warszawie, następnie od 1937 roku aż do wybuchu wojny w Dyrekcji Lasów w Toruniu, pracując na stanowisku taksatora, a potem kierownika drużyny urzędzeniowej w Biurze Produkcji Drewna. W tamtym czasie udzielał się politycznie jako członek Stronnictwa Narodowego.

W 1939 roku brał czynny udział w wojnie obronnej, prawdopodobnie jako dowódca plutonu 4 Pułku Strzelców Konnych. Po przegranej kampanii wrześniowej opuścił Toruń i osiadł u rodziny Kuskowskich w Kuskowie Dzierżnie. Zatrudnił się tam jako robotnik rolny (deputant) w gospodarstwie Stanisława Dzilińskiego z Kuskowa. Wkrótce stał się współtwórcą zbrojnego podziemia na terenie północnego Mazowsza. Przyjął pseudonim Odrożyc i jeszcze jesienią 1939 roku wstąpił do Organizacji Wojskowej (OW) w Grudusku (powiat ciechanowski).

W październiku 1940 roku objął funkcję komendanta OW w powiatach ciechanowskim, przasnyskim i mławskim. Po wejściu OW w skład Polskiej Organizacji Narodowo-Syndykalistycznej (PONS) Ryszard Borowy został komendantem na teren północnego Mazowsza. Na przełomie lat 1942 i 1943 PONS wraz z kilkoma innymi organizacjami, scalono w Narodowe Siły Zbrojne (NSZ). Wówczas został dowódcą II grupy Okręgu II Mazowsze-Północ i zmienił pseudonim na „Żelazny”, co mogło mieć związek z aresztowaniami wśród żołnierzy PONS i częścią dekonspiracją organizacji.

Ryszard Borowy brał czynny udział w kierowaniu tą organizacją, w szkoleniu młodej kadry oficerskiej i podoficerskiej, w przygotowaniu jej do walk partyzantycznych i organizowania działalności sabotażowo-dywersyjnej. W NSZ został mianowany najpierw do stopnia porucznika rezerwy kawalerii, a potem do stopnia rotmistrza i majora. Należy zaznaczyć, że jego żona, Zofia z Ossowskich, która w okresie międzywojennym pracowała jako nauczycielka języka angielskiego, w czasie okupacji również działała w NSZ jako komendant na II Okręg Mazowsze-Północne Pomocniczej Służby Kobiet.

Po wejściu wojsk sowieckich na północne Mazowsze w drugiej połowie stycznia 1945 roku Ryszard Borowy wraz z żoną powrócił do Torunia, gdzie podjął się organizowania Dyrekcji Lasów Państwowych (DLP). 11 lutego 1945 roku został mianowanym tymczasowym Delegatem Rządu na województwo pomorskie dla zabezpieczenia mienia i przygotowania organizacyjnego ośrodków pracy DLP w Toruniu. Po przybyciu na Pomorze grupy operacyjnej 20 lutego 1945 roku otrzymał m.in. zadanie organizacji Związku Zawodowego, z czego się wywiązał. W tym czasie wiele energii i czasu poświęcił na założenie i prowadzenie stołówek oraz bursy dla uczącej się młodzieży z rodzin leśników. Na podaniu Borowego z 27 lutego 1945 roku o przyjęcie go do pracy w dziale urządzania lasu w Biurze Produkcji Drewna, względnie wyznaczenie mu tymczasowego stanowiska nadleśniczego w terenie, jest adnotacja dokonana przez dyrektora Mieczysława Niezabitowskiego: *Zaangażować jako tymczasowy Nadleśniczy N-ctwa Ruda*. Na tym samym podaniu jest również druga adnotacja dyrektora z dnia 26 marca 1945 roku: *N-ctwo Solec*. Ostatecznie 19 kwietnia 1945 roku powierzono Ryszardowi Borowemu pełnienie obowiązków referendarza w Biurze Produkcji Drewna p.o. Inspektora Lasów Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu z ważnością zatrudnienia od dnia 8 lutego 1945 roku. Na wniosek dyrektora Niezabitowskiego z 24 lipca 1945 roku, skierowany do Ministerstwa Leśnictwa w Łodzi o reaktywowanie Ryszarda Borowego w służbie państwowej i powierzenie mu pełnienia obowiązków inspektora lasów w Biurze Organizacji i Inspekcji DLP Okręgu Toruńskiego w Toruniu, 22 października 1945 roku Minister Leśnictwa przyjął go do służby państwowej i powierzył mu z dniem 11 lutego 1945 roku obowiązki inspektora w tej Dyrekcji.

W aktach osobowych Ryszarda Borowego jest też interesujący dokument – wniosek reklamacyjny z 26 lipca 1945 roku, w którym dyrektor DLP w Toruniu tak uzasadniał wykreślenie inż. Ryszarda Borowego z wojskowej ewidencji: *Z braku sił fachowych, reklamowany jest niezastąpiony, zwłaszcza obecnie, w okresie intensywnych prac reorganizacyjnych, wyrobu i wywózki drewna dla armii polskiej i radzieckiej, terminowych dostaw materiałów drzewnych dla przemysłu węglowego i papierniczego, oraz w chwili szacowania strat wojennych i przewożenia przemysłu drzewnego. Obowiązki te wymagają specjalnego dozoru i ponaglania przez Ob. Inspektorów.* Wniosek ten poparł Minister Leśnictwa, Komitet Miejski PPR w Toruniu oraz Powiatowa Rada Związków Zawodowych w Toruniu. Ciekawostką jest też to, że na wniosku reklamacyjnym jest odcisnięta przedwojenna pieczęć Dyrekcji z godłem Polski, ale z usuniętą koroną, podobnie jak na odcisniętej pieczęci Ministerstwa Leśnictwa.

Podczas pracy w Dyrekcji Ryszard Borowy był w okresie od 10 września do 1 grudnia 1945 roku na urlopie bezpłatnym, i co ciekawe, urlopu tego udzielał mu minister na wniosek Komitetu Wojewódzkiego Pomorza Polskiej Partii Robotniczej (!) z 1 września 1945 roku.

Grupa pracowników Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu w 1945 r. Siódmy od lewej – inż. Ryszard Kazimierz Borowy (1). Obok niego, na prawo – dyrektor Mieczysław Niezabitowski (2)

W powojennym okresie pracy w Dyrekcji LP w Toruniu Ryszard Borowy wstąpił do Polskiej Partii Robotniczej (PPR) i był jej funkcjonariuszem w randze sekretarza. W tym czasie często przebywali u niego w mieszkaniu nie tylko członkowie PPR, ale też ukrywający się partyzanci z terenów powiatów przasnyskiego i ciechanowskiego, wśród nich por. Czesław Czaplicki, polski żołnierz niepodległościowego podziemia, działacz organizacji kombatanckich, ekonomista i polityk, który zasłynął m.in. ze współorganizacji brawurowego odbicia 42 więźniów – żołnierzy AK, BCh i NSZ – z katowni Urzędu Bezpieczeństwa (UB) w Krasnosielcu 1 maja 1945 roku.

Inżynier Ryszard Borowy w tym krótkim okresie pracy w Dyrekcji pełnił też funkcję Zastępcy Delegata Ministerstwa Leśnictwa do Wojewódzkiej Komisji do Spraw Upaństwowienia Przedsiębiorstw na województwo pomorskie, po mianowaniu go na to stanowisko przez Ministra Leśnictwa 26 kwietnia 1947 roku.

23 lipca 1947 roku Ryszard Borowy został, na wniosek Ministra Leśnictwa i po podjętej uchwale Rady Ministrów z dnia 14 lipca 1947 roku, przeniesiony z urzędu na stanowisko podsekretarza stanu w Ministerstwie Leśnictwa w Warszawie. W czasie dwuletniego „ministrowania” był inicjatorem i propagatorem szeroko pomyślanego programu przebudowy drzewostanów, opartego na tzw. bezzrębówce, polegającej na całkowitym zaniechaniu stosowania zrębów zupełnych. Według niego w dojrzałych drzewostanach należało posztucznie wyjmować drzewa, a odnowienia miały następować podokapowo w tak prowadzonych przerzedzonych partiach lasu, z wykorzystaniem znajdujących się tam ewentualnych nalotów i podrostów. Metoda ta miała być stosowana bez względu na rodzaj siedliska. Po roku wycofano się z tego pomysłu i przywrócono zrębowy sposób zagospodarowania lasu na siedliskach borów suchych i świeżych.

Ryszard Borowy funkcję wiceministra pełnił do 4 października 1949 roku, kiedy to został aresztowany przez UB. Oskarżono go o szpiegostwo oraz zdradę stanu i skonfiskowano jego mienie. Po sfingowanym procesie został skazany na 15 lat więzienia (wg Tadeusza Łaszczyńskiego na dożywocie). W 1952 roku przeniesiono go z warszawskiego więzienia Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego (MBP) przy ul. Rakowieckiej do więzienia o zaostrzonym rygorze w Barczewie k. Olsztyna. Tam nabawił się gruźlicy płuc. W więzieniu przebywał do maja 1956 roku. Jeszcze w 1956 został zrehabilitowany i zaczął od grudnia pracować w Zakładzie Ekonomiki Instytutu Badawczego Leśnictwa (IBL) w Warszawie. W 1964 roku przeszedł do Zakładu Hodowli Lasu IBL. Podczas wieloletniej pracy w IBL (na emeryturę przeszedł w lipcu 1972 r.) Ryszard Borowy z właściwą sobie pasją kontynuował badania nad przebudową drzewostanów, konstruując wielowariantowe modele wzrostu produktywności lasu. Do ostatniej chwili życia był przywiązany do tej idei, w którą wierzył, a której nie dane mu było zrealizować.

W 1946 roku Ryszard Borowy został odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi, a w 1947 roku otrzymał Złotą Odznakę Związkową za pracę zawodową i społeczną.

Wspominając Ryszarda Borowego, warto zwrócić uwagę, że w tym samym czasie działało dwóch członków podziemia i znanych leśników o takim samym imieniu i nazwisku, zresztą spokrewnionych, utrzymujących ze sobą sporadyczne kontakty. Dlatego też często byli myleni, zarówno przez pracowników resortu leśnictwa, jak i przez UB. Ryszard Kazimierz Borowy pracował przy urządzaniu lasów, a potem był wiceministrem leśnictwa i pracownikiem naukowym w IBL, natomiast Ryszard Lech Borowy znany był głównie jako redaktor i autor artykułów w czasopismach „Las Polski” i „Głos Lasu”. Zdarzały się pomyłki zabawne, ale i tragiczne. Jeden z przykładów: żona wiceministra była bardzo niezadowolona z tego, że wiele młodych dziewcząt pisało do niego czułe listy, których odbiorcą powinien być być ówczesny student Wydziału Leśnego, zamieszkały w 1949 roku w pokojach gościnnych Ministerstwa Leśnictwa. Znacznie poważniejsze konsekwencje miała ta zbieżność, kiedy w 1952 roku w więzieniu MBP przy ul. Rakowieckiej pomyłono dwóch więźniów Ryszardów Borowych. Wiceminister miał już wówczas długoletni wyrok, ale dla studenta skończyło się to wieloma przykrościami, łącznie z przeniesieniem go do karnej celi oraz awanturą przy konfrontacji w więzieniu. Kiedy uwolniony student ukończył studia i został redaktorem, jego artykuły zaczęto zaliczać do dorobku naukowego byłego wiceministra, który w tym czasie został pracownikiem naukowym IBL. W celu uniknięcia tych nieporozumień obaj postanowili używać w swych podpisach drugich imion: Kazimierz i Lech.

Lech Niestuchowski

Zdjęcia: archiwum

Źródła:

Adam A. Pszczółkowski – Dzieje rodu Borowych z ziemi ciechanowskiej. Warszawa 2009.
 Z żałobnej karty (T.P.) - Las Polski nr 15-16/1977.
 Akta osobowe inż. Borowego Ryszarda. 8.II.1945, RDLP w Toruniu.
 Informacja Tadeusza Łaszczewskiego zamieszczona na stronie www.stankiewicz.e.pl
 Relacja Haliny i Zygmunta Kuskowskich zam. w Kuskowie.
 Praca zbiorowa – Z dziejów Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu 1925-2010. PTL Oddział w Toruniu 2010.